NIETZSCHE’NİN TRANSHÜMANİST BİR OKUMASI YAPILABİLİR Mİ?

Bulut Yavuz¹

Öz

Bu çalışmanın amacı, Nietzsche’nin transhümanist perspektiften yöneltilen sorulara nasıl direndiğini ortaya koymaktır. Bu direnişin temelinde transhümanist perspektifin tarihsel mirası yatar. Miras olarak üstlenilen temel de aydınlanma ve onun idealleridir. Buna ek olarak, yapay zekaya verilen değer, insan ile insan-olmayan sentetik birliği olarak trans-insan (*transhuman*) düşüncesi ile Hegelci *kapsayarak aşma* (*Aufhebung*) diyalektiğini de miras almıştır. Buradaki diyalektik teknobilimsel düşüncenin insanmerkezci yapısından doğan düalist kavram çiftlerinden oluşur. Nietzsche ise, bütün düşüncesini aydınlanma idealleri olan ilerleme ve akıl çağı gibi idealler olmadan kurar. Düşüncesi sentetik birliğin yürüdüğü diyalektik yolun dışında, perspektiflere dayalı bir şekilde ve teknobilimsel ilerleme düşüncesinden çok, yaşamın olumlanması fikrine dayalıdır. Bu nedenle transhümanist perspektiften gelen sorular Nietzsche’nin “evet” ve “hayır”ı ile cevaplanabilecek sorular değildir. Bunu gösterebilmek için çalışmada Nietzsche ve Transhümanizmin önemli temsilcilerinin görüşlerine yer verilecektir. Nihayetinde Nietzsche’nin transhümanist düşünce hattı ile uzlaştırılmaz olduğu gösterilecektir.

Anahtar Kelimeler: Nietzsche, Sorgner, Transhümanizm, Düalizm.

IS NIETZSCHE’S UNDERSTANDING OPEN TO TRANSHUMANIST INTERPRETATIONS?

Abstract

The purpose of this study is to demonstrate that the philosophy of Nietzsche resists the readings and questions of the transhumanist perspective because of its philosophical heritage. Transhumanism inherits its core ideas and notions from enlightenment and its ideals. In addition to that, the valorisation of artificial intelligence inherits the synthetic unity of human and non-human as trans-human notion and Hegelian *sublation* (*Aufhebung*). Dialectics here stems from the anthropocentric structure of techno-scientific understanding which is composed of oppositional concepts. On the other hand, Nietzsche’s thought is based on the affirmation of life, rather than an ideal, dialectical thinking with synthetic unity or the notion of techno-scientific progress. In this regard, I will delineate important transhumanist representatives’ interpretations of Nietzsche’s understanding. Finally, I will demonstrate that Nietzsche’s thought is irreconcilable with transhumanist’s line of thought.

Keywords: Nietzsche, Sorgner, Transhumanism, Dualism.

Giriş

Nietzsche bir kırılmanın ve kopuşun imzası olarak günümüzde belki de en çok gönderme yapılan düşünürlerinin başında gelir. Onun düşünceleri, kavramları ve metaforları modernizmi karakterize eden, düalistlere karşıt olma hali ile “post-” dönemin düalist düşünmeyi ortadan kaldırma girişimlerini boydan boya kat eder. Bu yıkıcı veya istikrarsızlaştırıcı girişimlerin yanında Nietzsche okumalarında üçüncü bir tavır daha belirir. Bu tavır Nietzsche’nin yıkıcılıktan ve istikrarsızlaştırıcı olmaktan arındırılarak, onu yeniden düalist perspektife yerleştirmeye yöneliktir. Nietzsche’nin transhümanist okumaları günümüzde bu durumu iyi karakterize edenlerden biridir. Bu okumaların çoğu genelde Nietzsche’nin *übermensch* ve *güç istenci* kavramlarına odaklanır ve bu kavramları transhümanizmin teknolojik olarak güçlendirilmiş bedenleri ile ilişkisinde ele alır.

Transhümanizmin genel tanımını vererek başlamak bu noktada uygun olacaktır. Bilim ve teknoloji merkezli bir düşünme pratiği olan transhümanizm, insanın bedensel, bilişsel, hafızaya yönelik becerilerini bilim ve teknoloji yoluyla geliştirerek, evrimi doğal süreçten koparıp insansal süreçler ile gerçekleştirebilen bir şeye dönüştürmektir. Bu noktada doğal ve insansal ayrımı transhümanizme aittir. Kriyojeni, genetik mühendislik, yapay zeka, robot teknolojileri gibi alanlardaki

¹ Araştırma Görevlisi, Felsefe, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, bulut.yavuz@ikcu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8271-700X>.

gelişmeler, akımın özellikle güçlenip ses getirmesinde büyük rol oynar; hatta temsilcilerinin bir kısmı bu tarz alanlarda faaliyet gösteren kişiler ya da bu faaliyetleri destekleyen kurumlardan kişilerdir. Kendisine genel olarak Aydınlanma’nın altın çağ mitleri ile insan merkezli bir perspektif seçmiştir. Hümanizma ile derin bağ kurduğu gibi, politik olarak da batının liberal bireyciliğini esas alır. Bu metin Stefan Sorgner’in “Nietzsche, Üstinsan ve Transhuman” yazısı ile açılan transhümanizm ve Nietzsche arasında bir bağın olanağına dair tartışmaya odaklanmaktadır.²

Transhümanizm ve Nietzsche

Sorgner’e göre “transhümanizm ve Nietzsche’nin felsefesi arasında özellikle de *posthuman* kavramı ve Nietzsche’nin üstinsanına ilişkin pek çok temel benzerlikler vardır” (Sorgner, *Nietzsche* 15). Sorgner bu noktada iki argüman kullanır: ilki Nietzsche’nin *Böyle Söyledi Zerdüşt*’te dile getirdiği insanın maymun ile üstinsan arasında bir köprü olduğuna dair meşhur benzetmesi (Nietzsche 8), ikincisi ise, Nietzsche’nin “Güç İstenci” kavramı ile genetik mühendislik yoluyla güçlendirme teknolojileri arasında yapısal bir benzerlik görmesidir. Transhümanistler insan eliyle gerçekleştirilen bir evrimsel sıçrama aradıkları için ilk argümanın Nietzsche’nin evrimci bir perspektiften okunacağı ve Nietzsche’nin üstinsanı ile Transhümanistlerin teknoloji ile güçlendirilmiş ve insan türünün evrimleşmiş hali olan *posthumanı* arasında bir bağ olduğu anlamına geleceği açıktır. İkinci argümanın ise Nietzsche’nin güç istenci kavramını düz anlamıyla ele alarak, genetik mühendislik yoluyla bedensel güçlendirmenin güç istencine uygun olduğunu ve bu nedenle de Nietzsche ile yakınlık bulunduğunu dile getireceği kolaylıkla çıkarılabilir. İlginç olan, kitap olarak derlenmiş bu makaleler zincirinde buna dair bir tanımın ya da gücün anlamına dair bir açıklamanın getirilmemiş olmasıdır.

Sorgner’e göre, Transhümanistler ile Nietzsche’nin ortak vurgularından bir tanesi de insan doğasını "devam etmekte olan bir süreç" olarak dile getirmiş olmalarıdır. Nietzsche’nin güç istenci metafiziğinin dinamik yapısı bütün insanlara ve öteki varolanlara uygulanır ve bu uygulamanın her şeyin sürekli değişimden geçtiği iması vardır (Sorgner, “Nietzsche” 15). Sorgner’in burada tartışırken belirtmediği ise bu devam etmekte olan sürecin anlamıdır. Transhümanistler ile Nietzsche’nin ortaklaştığı konu Herakleitos’un fragmanlarından “aynı ırmaklara girenlerin üzerinden farklı sular akar; ruhlar nemli olandan buharlaşırlar” (Herakleitos 53) değil de, daha sonrasında ona “her şey akar” sözünün atfedilmesini sağlayan ve özgünlüğü tartışmalı olan “aynı ırmaklara gireriz ve girmeyiz. Biziz ve biz değiliz” (Herakleitos 129) fragmanı gibidir. Bunun anlamı, Sorgner’in Herakleitosçu döngüsellik dışarıda bırakarak ortaklaşmayı çizgiselliğe ve belirli bir amaca yönelik olarak ele aldığıdır. Sorgner burada değişimden geçmeyi daha çok ilerleme olarak düşünmektedir. Aydınlanmacı köklere ne derece bağlandığı burada açıktır. Makalesine yanıt verenlerden Max More’un Nietzsche ile transhümanizmin bağlantısını Sorgner’den de ileri götürürken kullandığı fikir de aydınlanma ve rasyonalizmdir; ilginç olan ise Nietzsche’nin ebedi tekerrür düşüncesinin döngüsellikini özellikle reddetmesidir (More 27-29). Sorgner ile More arasındaki bu ortaklaşma Herakleitos’tan yapılan alıntıyı haklı çıkarır niteliktedir. Hem More hem de Sorgner’in ortaklaştığı bir başka nokta ise Nietzsche’nin eleştirel düşünce ve bilimsel bir zihne aydınlanmanın anladığı haliyle sahip olduğudur (Sorgner, “Nietzsche” 17; More 29). Burada Nietzsche, eleştirel düşünceye sonsuz saygısı olan, ahlakın ve dinin en sert eleştirmenlerinden biri olarak resmedilmiştir. Gelecek çağlarda, yani Sorgner ve More’un çağında, bilimsel tin tarafından yönetilecek olan dünyada Nietzsche’nin düşünceleri ile bilimsel kafalı insanların düşüncelerinin uyuşacağı dile getirilmektedir. Bununla birlikte bilimin ve bilimsel kafalı olmanın anlamı ve tanımı noktasında bir şey söylenmemektedir. Transhümanizmin geneli hesaba katıldığında bilim derken kastedilenin, tekniğin egemenliğindeki bilim olduğu anlaşılmaktadır. Nietzsche de, kastedilen bilim anlayışı güçlendikçe daha anlaşılır hale gelecek olan ve o zamana kadar transhümanistler tarafından bilimsel kafalı olmayanlara anlatılacak birisine dönüşmektedir.

Sorgner, buradaki ilerleme ve “devam etmekte olan süreç” düşüncesinin Nietzsche ile yakınlığını ortaya koyduktan, bilimsel kafalılığın ilerletilmesini transhümanist anlayışla uyuşturduktan

² Tartışmayı açan Stefan Sorgner’in “Nietzsche, Üstinsan ve Transhuman” yazısıdır. Bu yazı *Journal of Evolution & Technology* dergisinin iki sayısı boyunca meselenin tartışılmasına vesile olmuş ve daha sonra Nietzsche üzerine yazılardan oluşan *The Agonist* isimli dergide de tartışma devam etmiştir. Sorgner’in yazısının yol açtığı tartışma hattı, Nietzsche ile Transhümanizmin felsefi açıdan bir yakınlık taşıyıp taşımadığına dairdir.

sonra, Nietzsche'nin üstinsanı ile *posthuman* arasındaki bağlantıyı da garantiye aldığını düşünerek Nietzsche'nin evrimci perspektifine odaklanır. Ona göre, Nietzsche insanı maymunla üstinsan arasında bir köprü olarak görüyorken bunu evrimci olarak almamak olanaksızdır (Sorgner, "Beyond Humanism" 41). Onun Nietzsche'den türettiği evrimsel perspektif bütün organizmaların türeyişinin de güç istencinin gerçekleşmesinin en iyi yolu olarak önceki organizmaların üzerine çıkmasından doğduğudur. Nihayetinde de insan varlığa gelmiştir (Sorgner, "Nietzsche" 15). Sorgner'in buradaki iması insanın en üstte olduğudur. İnsan türünün aşılması ile ilgili düşüncesine de buradan ulaşır. Ona göre, yaşayan insanlarda *posthuman* kapasiteleri bulamayız (Sorgner, "Nietzsche" 21). Hatta bu kapasiteleri hayal dahi edemeyiz. İnsan türünün kapasitelerinin katı sınırları vardır. Bu nedenle Nietzsche'nin "kendini aşma" fikri ile insandan üstinsana ya da *posthumana* geçmenin, bu evrimleşmenin yolu aranmalıdır. Bu noktada da Sorgner genetik güçlendirme ile eğitim arasında bağ kurarak Nietzsche ile transhümanizmi birbirine bağlar. Sorgner'in en çok tartıştığı başlıklardan biridir bu. Tartışmayı açan makalesine gelen eleştirilere cevap verirken de defalarca değinir (Sorgner, "Nietzsche" 18-20; Sorgner, "Beyond Humanism" 45-50; Sorgner, "Zarathustra 2.0" 147-150). Eğitimle bu kadar ilgilenmesini Nietzsche'nin özellikle erken döneminde bu mesele üzerine yoğunlaşmış olması ve üstün insanlara – üstinsana değil – giden yolun buradan geçtiğini sıklıkla dile getiriyor olmasıdır (Nietzsche, *Eğitici Olarak Schopenhauer*). Sorgner'i ilgilendiren ise, eğitim ile genetik güçlendirme arasındaki yapısal benzerliktir. Transhümanizmin özellikle savunduğu bir süreç olan genetik güçlendirmenin hedefi, daha sağlıklı bir beden, daha iyi işleyen bir bellek, mevcut bir deformasyonun yok edilmesi ya da kısaca insanda olan "olumlu" özelliklerin daha geliştirilmiş bir formunu üretmektir. Eğitim ise – Nietzsche açısından olmasa da – insana istenilen becerileri kazandırma işlemidir.

Sorgner'in Nietzsche'ye eleştirisi ise, Nietzsche'nin üstinsan ile ayrılmazcasına bağladığı ebedi tekerrür düşüncesine dairdir. Sorgner'e göre ebedi tekerrür düşüncesinde ters yüz edilmiş bir Plato-Hıristiyan anlayış vardır. Sorgner bunun için özellikle Ortaçağ'da yaygın olan ontolojik kanıtı öne sürer. Burada bir şeye karşı çıkma ya da bir kavramın yokluğunu kanıtlamaya girişmenin, bizzat kanıtlamayı yapanın düşüncesinde kavramsal düzeyde bile olsa bu düşüncenin bulunması zorunluluğudur. Bu da Nietzsche'nin ebedi tekerrür ile bir öte dünyacılığı beslediğini düşündürür Sorgner'e (Sorgner, "Nietzsche" 24-25). Yine de, Sorgner'e göre, transhümanizmde genel olarak eksik gördüğü şeye bir çare olabilecek düşünürlerin başında Nietzsche gelmektedir. Çünkü, Nietzsche karşılaştığı kavramları başka bir perspektiften anlam katıcı şekilde yeniden düzenler; oysa transhümanizmde bu özellik gelişmemiştir. Sorgner'e göre düşüncenin güçlenebilmesi için tam da Nietzsche'nin yaptığı gibi perspektifler çoğaltılmalıdır (Sorgner, "Nietzsche" 25).

Sorgner'in yukarıdaki düşünceleri oldukça tartışılıp derinleştirilmiştir. Sorgner de tartışmaya düzenli cevaplar vererek bu derinleşmeyi beslemiştir. Sorgner'in tezlerinin yeni bir çileci ideal yarattığını ve yaşamın bütün yönleriyle Nietzscheci tarzda olumlamaya uğratılması şöyle dursun, yaşama ait olanlardan "kötü" olarak düşünülenlerinin yaşamdan dışlanmasına dair bir inanca ait oldukları dile getirilmiştir (Ansell-Pearson 79-80; Babich 122-126). Nietzsche'de üstinsan ve ebedi tekerrür düşüncesinin ayrılmaz bir çift olduğu ama Sorgner'in bunları ayırarak baştan Nietzscheci bir okumaya girişmediği ve transhümanizm Nietzsche'yi kendisine katacaksa ebedi tekerrürü de dahil etmesi gerektiğine dair eleştiriler olmuştur (Loeb 85-86; 94; Tuncel 227). Genel olarak transhümanizmin bir arayış olmaktan ve bulunan yeni şeylerle kendini kanıtlamaktan uzak, yalnızca bilinmez bir gelecekte ortaya çıkacak olana dair vaatlerden oluştuğunu ve yalnızca vaatlerin kendisinin "pazarlandığını" söyleyen düşünürler olmuştur (Babich). Bu çalışmadaki iddia ise, Sorgner'in okumasının başta da dile getirildiği gibi, Nietzsche'yi yıkıcılıktan ve mevcut değerleri istikrarsızlaştırma girişimlerinden arındırarak onu yeniden düalizmin göbeğine atma girişimi olduğudur.

Nietzsche'nin Direnişi

Öncelikle Sorgner'in, Nietzsche'nin evrimci perspektifi olarak gördüğü maymun-insan-üstinsan bağlantısını evrimci yapabilecek tek şey Hegelci bir diyalektiğin Nietzsche tarafından benimsenmiş ve düşüncesini şekillendirmiş olması durumudur. Bunun temel nedeni Nietzsche'nin Darwinizmi pek çok yerde açıkça eleştirmiş olmasıdır (Nietzsche, *Power* 61-62; 106; 329), ancak bu metin ile ilgisinde, Darwinizmin, Hegel olmadan var olmayacak son büyük bilimsel hareket olarak

tanımlanmasıdır. Nietzsche burada Kant’ın, Leibniz’in ve Hegel’in felsefe tarihine kattıkları kavramlardan hareketle Darwinizmdeki Almanlığın izini sürmektedir (Nietzsche, *Joyful* 305-306). Transhümanizmin teknoloji dolayımı bedenleri, insan olan ve insan olmayan düalizminin Hegelci – belki de Alman düşüncesinin tamamına sinmiş olan da denebilir – bir diyalektik yoluyla kapsayarak aşılması ile sentetik bir birliğe varmasıyla örtüşür. Oysa Nietzsche böyle bir soruya direnecektir. Eğer karşı çıkıyor olsaydı, Nietzsche’nin evet ve hayırları ile ilgilenmek gerekirdi ki, bu tarz düalitelerin de ötesine geçebilmek adına direniyor sözcüğünü vurgulamak gerekiyor. Sorgner’in insanın maymun ve üst insan arasında bir köprüdür cümlesinde göremediği, Nietzsche’nin eleştirisinin yöneldiği Hristiyan ahlakı tanrı ya da diğer aşkın göstergelerin hepsinde bulunan başlangıç ve sonlara olan vurgudur. Hristiyan tanrısının alfa ve omega olması bunun en belirgin örneklerinden birisidir. Dahası, Nietzsche’nin kendi yaşamı ile ilgili söylediği “babam olarak zaten ölmüştüm, annem olarak hala yaşıyor ve yaşılanıyorum” (Nietzsche, *Ecce Homo* 7) sözüdür. Nietzsche bunu şansı olarak görür. Derrida’nın bu konudaki yorumu ise meselenin diyalektiğin ötesine nasıl geçtiğini belli eder:

Nietzsche’nin imzasını bilmecelere dönüştürmede takip ettiği ittifak, ölünün mantığını yaşayan dişilin mantığına bağlar. Bu öyle bir ittifaktır ki, imzalarını bu ittifakta mühürler ve kopyalar ve aynı zamanda onları taklit eder: Olumsuzdan ve diyalektikten alınan şeytani gün ortası nötrlüğü. (Derrida 92)

Bu yorum, Nietzsche’nin yaşama bakışını da oldukça iyi özetler. Burada hedeflenen, bir senteze varacak bir birlik değildir. Üstinsan her ne kadar bir arzuyu dile getirirse de, insan bir iptir ve oluşun mantığı içerisinde salınacaktır. Böylece Hegelcilikten ve diyalektikten bahsetmek Nietzsche söz konusu olduğunda bir direnişle karşılaşacaktır. Bu söylem Transhümanist bireyciliğe daha uygun hale getirilerek söylenirse, insan yaşamı doruk ve düşüşler ile örülü olacaktır. Bataille, Nietzsche üzerine yazdığı eserinde, bu ontolojik deneyimin kendisinin bizzat iletişimle bağlantılı olduğunu, yani hiç de bireysel kapasitelere vurgu yapmadığını dile getirir (Bataille 43-71). Ona göre iletişim bir güçlenme ve kapasite çoğaltma pratiği değil, bizzat kendi kırılmasını sergileme ve yaşama dair bir riskle ilişkilidir. Bütün iletişimin temelinde bu tehlike yatar. Oldukça Hegelyan bir tona sahip Bataille’da bile kalıcı bir üst basamak olarak aşkınlık ya da sentetik birlik fikri yoktur. Doruk ve düşüş insan yaşamına anlamını verdiği gibi, iletişimin de olanağını kurandır.

İkincisi, eğer Darwinci bir okuma konusunda ısrarcı olunacaksa, hayatta kalmanın güç ile alakalı olmadığını ve güç istenci ile evrimi birbirine bağlamanın olanaklı olmadığını. Çünkü Nietzsche açıkça – ister uzun ister kısa olsun – hayatta kalma arzusunun köle ahlakıyla bağlantılı olduğunu acıya dair şu pasajda açıkça belirtmiştir: “Acıma, gelişmenin yasasıyla, seçim yasasıyla büyük ölçüde kesişir. Yıkılmaya yüz tutmuş olanı destekler, yaşamın mirasından mahrum olanların, mahkum edilmişlerin yararını gözetir, yaşama sıkıca tutunan her tür yenik düşmüşün bolluğuyla da, yaşamın kendisine karamsar, kuşkulu bir görünüm verir” (Nietzsche, *Deccal* 17). Eğer Sorgner’in güç istencini evrimle bağlamadaki amacı, hayatta kalmanın uyum sağlamayla bağlantısıysa, bu güç istenci olarak değil en fazla uyum sağlama istenci olarak dile getirilebilir. Bu nedenle Sorgner’in evrimsel okumasını ne Darwinci bir evrim anlayışı ile ne de Nietzsche’nin düşüncesi ile bağlamak olanaklı değildir. O daha çok Alman düşüncesinin sentetik birlik idealine kayıtlı onto-teoloji üzerinden bir üstinsan okuması yaparak, “ait olduğumuz türün daha üstününü de yine biz getiririz, onun başlangıcını ve sonunu biz belirleriz” şeklinde özetlenebilecek türkü bir şovenizmin kapısını sonuna kadar açar. Bunun en açık örneği, güç istencinin en üstün halinin insan olarak Sorgner tarafından dile getirilmiş olmasıdır ki, böylesi bir istenç hiyerarşisi Nietzsche’nin değil Schopenhauer’in düşüncelerinde bulunur (Schopenhauer 35-105). Schopenhauer’de bile hayvanların istenç mücadelesinden sonra ortaya çıkan insan, kendi kör istemesini aşarak sanat yoluyla yaşamı bütün acıları ve güçlükleri ile birlikte olumlayabilmektedir. İnsan, yaşam ve ölüm düalizminin ötesine ancak bu şekilde geçebilir. Oysa transhümanist perspektifin tümünde ortak olan “daha uzun yaşam” ve “daha sağlıklı yaşam”dır.

Son olarak Sorgner’in daha iyi bir bellek, bilişsel kapasitelerin güçlendirilmesi gibi transhümanist arzuların Nietzsche’de nerede bulunduğunu gösteremiyor olması dikkat çekicidir. Öncelikle Nietzsche’nin şu anda bellek dendiğinde akla gelen şeyin yalnızca büyük acılar tarafından meydana getirilebilen bir şey olduğunu dile getirdiğini belirtmek gerekiyor ve bu tarz bir bellek Nietzsche’nin aşağıladığı “iyi”nin tarafındadır. Bunun diğer tarafında ise iyi bir sindirimin göstergesi

olan, vaatte bulunabilir hayvan olarak insanın unutuşu vardır (Nietzsche, *Ahlakın Soykütüğü* 51-56). Sorgner'in özenle üstinsandan ayırdığı ebedi tekerrür de burada devreye girmesi gereken bir şeydir. Nietzsche'nin özellikle bellek ve unutma arasında her defasında unutmayı seçtiği, hayvansal unutuşun bir sağlık göstergesi olduğu, hatta unutma olmadan ve tarihdışı duyumsama yeteneği olmadan insanın yaşayamayacağını belirtmesi önemlidir (Nietzsche, *Tarihin Yaşam İçin Yararı* 5-10). Burada unutma basit olarak bir şeyi unutmak değil, Nietzsche'de iyi bir sindirime sahip olmak anlamına gelmektedir. Yani yaşamın içerisinde onu "evet"lemiş olarak olumlamak. Ebedi tekerrürdeki yaşamı olumlama pratiğinin belki de en önemli uğraşı budur. Üstinsan ile temel bağı da buradan gelir. Çocuk olarak isimlendirdiği üstinsanın yaşamla oyun oynayan ve sonrasında bunu unutan bir figür olması boşuna değildir. Kısaca Sorgner'in daha iyi bir bellek ve bilişsel kapasitelerin güçlendirilmesine dair arzusunun Nietzsche'deki karşılığı, bu kapasitelerin gelişiminin ancak köle ahlakına ait bir gelişim sayılabileceğidir.

Sonuç olarak Nietzsche'nin transhümanist bir okumasını yapabilmek transhümanizmin temel iddiaları üzerinde mümkün değildir. Bunun nedeni yalnızca gelecekte ortaya çıkacağı ve insandan farklı değil de üstün olacağı varsayılan yeni türü bizzat insanın kendisinin yaratması ile ilgili arzu değildir. Bu arzunun, bizzat evrendeki bütün değişkenleri belirleme arzusu olmasıdır. Her şeyin hatırlanacağı, her şeyin hesaba katılacağı, kalkülatif bir aklın Antikitede hakikat, ortaçağda tanrı olarak, sonrasında insan, devlet, hukuk adları altında karşımıza çıkan aşkın göstergelere bir yenisi olarak ekleneceğine dair bir arzu Nietzsche'nin düşünce hattı ile uzlaştırılmaz olarak kalacaktır.

KAYNAKÇA

- Ansell-Pearson, Keith.. "The Future is Superhuman: Nietzsche's Gift". *Nietzsche and Transhumanism*. Yunus Tuncel. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2017. 70-82.
- Babich, Babette. "Nietzsche's Post-Human Imperative: On The 'All-Too-Human' Dream Of Transhumanism". *Nietzsche and Transhumanism*. Yunus Tuncel. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2017. 101-132.
- Loeb, S. Paul. "Nietzsche's Transhumanism: Evolution and Eternal Recurrence". *Nietzsche and Transhumanism*. Yunus Tuncel. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2017. 83-100.
- More, Max. "The Overhuman in The Transhuman". *Nietzsche and Transhumanism*. Yunus Tuncel. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2017. 27-31.
- Bataille, Georges. (2000), *Nietzsche Üzerine*. Çev. Mukadder Yakupoğlu. İstanbul: Kabalcı, 2000.
- Derrida, Jacques. "Otobiyografiler: Nietzsche'nin Öğretimi ve Özel İsim Politikası". *Nietzsche'lerin Şöleni*. Çev. A. Utku- M. Erkan. Ali Utku – Mukadder Erkan. İstanbul: Otonom 2011. 75-113
- Herakleitos. *Fragmanlar*. Çev. Cengiz Çakmak. İstanbul: Kabalcı, 2005.
- Nietzsche, Friedrich. *Joyful Wisdom*. Çev. Thomas Common. Edinburgh & Londra: T.N. Foulis, 1910.
- . *The Will To Power I & II*. Çev. Anthony M. Ludovici. Edinburgh & Londra: T. N. Foulis, 1910
- . *Ahlakın Soykütüğü*. Çev. Zeynep Alangoya. İstanbul: Kabalcı, 2011.
- . *Tarihin Yaşam İçin Yararı ve Sakıncası*. Çev. Mustafa Tüzel. İstanbul: İş Bankası, 2015.
- . *Eğitici Olarak Schopenhauer*, Çev. Mustafa Tüzel. İstanbul: İş Bankası, 2015.
- . *Deccal*, Çev. Firuzan Gürbüz. İstanbul: Alfa Yayınları, 2015.
- . *Böyle Söyledi Zerdüşt*, Çev. Mustafa Tüzel. İstanbul: İş Bankası, 2015.
- . *Ecce Homo*, Çev. Mustafa Tüzel. İstanbul: İş Bankası, 2017.
- Schopenhauer, Arthur. *İsteme ve Tasarım Olarak Dünya*, Çev. Levent Özşar. İstanbul: Biblos, 2009.
- Sorgner, Stefan Lorenz. "Nietzsche, The Overhuman and Transhumanism". *Nietzsche and Transhumanism*. Yunus Tuncel. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2017. 14-26.

- . "Beyond Humanism: Reflections on Trans- and Posthumanism". *Nietzsche and Transhumanism*. Yunus Tuncel. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2017. 41-67.
- . "Zarathustra 2.0 and Beyond: Further Remarks on The Complex Relationship Between Nietzsche and Transhumanism". *Nietzsche and Transhumanism*. Yunus Tuncel. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2017. 133-169.
- Tuncel, Yunus. "Pain and Suffering in Nietzsche and Transhumanism". *Nietzsche and Transhumanism*. Yunus Tuncel. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2017. 220-231.